

Dosarul nr. 2ra-716/22

2-16149041-01-2ra-20052022

Instanța de fond: Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani – C. Valah

Instanța de apel: Curtea de Apel Chișinău – A. Panov, A. Malîi, I. Țurcanu

DECIZIE

03 august 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit
al Curții Supreme de Justiție

În componență:

Președintele ședinței, judecătorul

Judecătorii

Maria Ghervas

Mariana Pitic

Iurie Diaconu

Liliana Catan

Victor Boico

examinând recursul declarat de către Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușcenco,

în cauza civilă la cererea de chemare în judecată depusă de către Alexandru Iachiviuc împotriva lui Oleg Berdeu, intervenient accesoriu notarul public Rodica Semionova cu privire la declararea nulității testamentului și a certificatului de moștenitor testamentar,

împotriva deciziei din data de 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău prin care s-a admis apelul declarat de către Alexandru Iachiviuc, s-a casat hotărârea din data de 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani cu emiterea unei noi hotărâri privind admiterea cererii de chemare în judecată,

constată:

La 10 martie 2016 Alexandru Iachiviuc a depus cerere de chemare în judecată împotriva lui Oleg Berdeu, intervenient accesoriu notarul public Rodica Semionova, solicitând declararea nulității testamentului din data de 26 noiembrie 2014, prin care defunctul Emelian Iachiviuc a testat averea sa succesorală lui Oleg Berdeu și a certificatului de moștenitor testamentar întocmit pe numele lui Oleg Berdeu.

În motivarea cererii de chemare în judecată Alexandru Iachiviuc a indicat că tatăl său Emelian Iachiviuc la 26 aprilie 2015 a decedat, el fiind unicul fiu al decedatului și moștenitor legal de clasa I. În procesul de acceptare a succesiunii i-a fost adus la cunoștință faptul existenței testamentului din 26 noiembrie 2014.

Conform testamentului apartamentul nr. 41, amplasat în mun. Chișinău, or. xxxxx, str. xxxxx, a fost testat de tatăl său lui Oleg Berdeu, care este fiul soției sale Liudmila Iachiviuc.

Reclamantul a menționat că testamentul, fiind un act juridic solemn, unilateral, personal și revocabil, nu poate fi întocmit prin reprezentare sau de către terț, iar potrivit legislației, pentru a avea calitatea de testator, persoana trebuie să dispună de capacitatea de exercițiu deplină, care este aptitudinea persoanei fizice de a dobândi prin faptă proprie și de a exercita drepturi civile, precum și de a-și

asuma personal obligații civile și de a le executa.

Pentru valabilitatea testamentului nu este suficient ca testatorul să aibă de jure capacitatea deplină de exercițiu, fiind necesar să aibă și responsabilitate în fapt, adică să poată să conștientizeze acțiunile sale, să le dirijeze și să aprecieze efectele juridice ale acțiunilor sale.

Alexandru Iachiviuc a relatat că conform extrasului medical nr. 828 din 31 octombrie 2011, eliberat de Centrul Medicilor de Familie, Emelian Iachiviuc, începând cu anul 2010 până la momentul morții sale, s-a aflat la evidența CS Durlești cu patologie xxxxx în stare de agravare continuă. Decedatul avea afectată regiunea coloanei vertebrale și se deplasa cu dificultate. De asemenea, suferea și de xxxxx, ceea ce-i crea mereu stări de nervozitate, tulburări ale somnului, extenuare excesivă, furnicături, convulsii, stări vremelnice de inconștiență și dezorientare.

În toată perioada anilor 2010-2015 din cauza stării grave a sănătății – patologie xxxxx și maladii concomitente acesteia, precum și din motiv că avea dureri insuportabile, Emelian Iachiviuc a întrebuințat la indicația medicului tratament medicamentos, care conținea diverse preparate analgezice, tranchilizante, care îi afectau memoria, vederea, nu recunoștea oamenii apropiați, pierdea lucrurile, avea stări depresive, dureri de cap, slăbiciune, amețeli, tulburări de vedere trecătoare și confuzie. Mai mult ca atât, din comportamentul zilnic al lui Emelian Iachiviuc rezultă că nu conștientiza acțiunile sale și nu le putea dirija, nefiind în stare să aprecieze efectele juridice ale acestor acțiuni. Prin urmare, persoana care nu poate aprecia efectele juridice ale manifestării sale de voință din cauza dereglărilor psihice, alienației sau debilității mintale, stării vremelnice de inconștiență, hipnozei, beției alcoolice, folosirii de stupefiante ș.a., nu poate întocmi un testament.

Reclamantul a susținut că Emelian Iachiviuc nu avea discernământ în momentul întocmirii testamentului, chiar dacă declarația de voință a fost cuprinsă într-un testament autentic. Testamentul este nul dacă este întocmit de o persoană incapabilă, de un minor sau de o persoană limitată în capacitatea de exercițiu. În opinia reclamantului, testamentul întocmit la 26 noiembrie 2014 este lovit de nulitate absolută, deoarece testatorului Emelian Iachiviuc i-a fost afectat discernământul, iar în asemenea caz nu este confirmată manifestarea de voință a testatorului.

Alexandru Iachiviuc a relatat că, fiind unicul fiu al testatorului, până la momentul morții a avut grijă de sănătatea și întreținerea tatălui său, iar prin întocmirea testamentului în favoarea lui Oleg Berdeu i-au fost lezate drepturile patrimoniale. Mai mult, acesta a suportat imense cheltuieli legate și de înmormântarea tatălui său, fără contribuția minimă din partea celui în favoarea căruia a fost întocmit testamentul, care de alt fel nu se interesa de viața și sănătatea testatorului și nu venea să-l ajute când acesta avea nevoie de suport material și moral.

Reclamantul a indicat că este inexplicabil faptul întocmirii testamentului în favoarea unei persoane străine, deoarece între el și testator a fost mereu o relație apropiată ca între tată și fiu și nu au existat neînțelegeri sau conflicte. Dimpotrivă, împreună cu soția sa, Tatiana Iachiviuc îl vizitau zilnic pe testator, îi aduceau produse alimentare și îl însoțeau pe acesta la consultații medicale, la procurarea îmbrăcămintei și la efectuarea diferitor investigații medicale la centre de diagnostică medicală.

Prin hotărârea din data de 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani s-a respins ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de către Alexandru Iachiviuc împotriva lui Oleg Berdeu, intervenient accesoriu notarul public Rodica Semionova cu privire la declararea nulității testamentului și a certificatului de moștenitor testamentar. (f.d. 13,17-20, vol.II)

Curtea de Apel Chișinău prin decizia din data de 18 iunie 2019 a respins apelul declarat de către Alexandru Iachiviuc, a menținut hotărârea din data de 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani. (f.d. 62,63-74, vol. II)

Prin decizia din data de 15 ianuarie 2020 a Curții Supreme de Justiție s-a admis recursul declarat de către Alexandru Iachiviuc, s-a casat decizia din data de 18 iunie 2019 a Curții de Apel Chișinău cu trimiterea cauzei la rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată. (f.d. 141-150, vol.II)

După rejudecarea cauzei prin decizia din data de 23 iunie 2020 Curtea de Apel Chișinău a respins apelul declarat de către Alexandru Iachiviuc, a menținut hotărârea din 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani. (f.d. 198,199-212, vol. II)

Curtea Supremă de Justiție prin decizia din data de 25 noiembrie 2020 a admis recursul declarat de către Alexandru Iachiviuc, a casat decizia din data de 23 iunie 2020 a Curții de Apel Chișinău cu trimiterea cauzei la rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată. (f.d. 37-47, vol.III)

Rejudecând cauza, Curtea de Apel Chișinău prin decizia din 30 noiembrie 2021 a admis apelul declarat de către Alexandru Iachiviuc, a casat hotărârea din data de 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care a admis cererea de chemare în judecată depusă de către Alexandru Iachiviuc, a constatat nulitatea testamentului nr. 16814 întocmit de către Emelian Iachiviuc la 26 noiembrie 2014, autentificat de notarul Rodica Semionova, a constatat nulitatea certificatului de moștenitor testamentar eliberat pe numele lui Oleg Berdeu, autentificat de notarul Rodica Semionova, a încasat de la Oleg Berdeu în beneficiul lui Alexandru Iachiviuc taxa de stat suportată în instanța de fond în sumă de 100 lei și în instanța de apel în sumă de 75 lei. (f.d. 133,134-146, vol. III)

Împotriva deciziei instanței de apel a depus recurs Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, prin care a solicitat admiterea recursului, casarea deciziei instanței de apel și menținerea hotărârii instanței de fond. (f.d. 153-168, vol. III)

În motivarea recursului Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, a menționat că instanța de apel a încălcat și aplicat eronat normele de drept material și nu a aplicat legea care trebuia să fie aplicată.

Instanța de apel a declarat nul certificatul de moștenitor testamentar, deși în natură acesta nu există, nefiind emis de notar, însă chiar dacă ar exista instanța de apel s-a expus asupra unui act care nu este anexat la materialele dosarului, ceea ce constituie o încălcare a normelor de procedură. La fel a menționat că instanța de apel a depășit limitele pretențiilor invocate, ori din oficiu a invocat nulitatea relativă a actului juridic.

Totodată, instanța de apel în decizie a făcut trimitere la raportul de expertiză din 23 aprilie 2021, care a fost dispus cu multiple încălcări de procedură, respectiv este unul nul. Recurentul a menționat că instanța de apel în cadrul expertizei repetate a pus spre soluționare expertului alte întrebări decât cele puse în cadrul

expertizei primare, astfel a încălcat prevederile art. 29 din Legea 68 din 14 aprilie 2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar.

Oleg Berdeu a menționat că instanța de apel a apreciat arbitrar probele, ceea ce a dus la încălcarea dreptului de protecție a proprietății garantat de art. 1 din Primul Protocol adițional la CEDO.

Recurentul a susținut că la momentul întocmirii testamentului Emelian Iachiviuc realiza perfect semnificația faptelor sale și a urmărilor produse de acestea. Mai mult, pentru a asigura dorința testatorului, notarul a solicitat ca acesta să scrie, personal, olograf cerere prin care să exprime dorința de a testa apartamentul lui Oleg Berdeu.

La 27 iunie 2022 Alexandru Iachiviuc a depus referință asupra recursului declarat de către Oleg Berdeu, prin care a solicitat declararea recursului inadmisibil, deoarece instanța de apel a examinat cauza sub toate aspectele și a dat o apreciere corectă probelor prezentate, iar argumentele recursului nu se încadrează în temeiurile de admisibilitate a recursului.

În conformitate cu art. 434, alin. (1) din Codul de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale.

Din materialele dosarului rezultă că decizia recurată a fost pronunțată la 30 noiembrie 2021, expediată participanților la proces la data de 21 februarie 2022. (f.d.149, vol.III)

La 28 aprilie 2022 avocatul Eugeniu Glușenco a depus cerere prin care a solicitat eliberarea copieii deciziei, care potrivit înscrierii a fost recepționată la 10 mai 2022.

În aceste circumstanțe instanța de recurs reține că recursul depus la data de 10 mai 2022 este depus în termen și respinge argumentul lui Alexandru Iachiviuc, precum că recurentul a acționat cu rea-credință, ori din materialele dosarului nu rezultă că recurentul sau avocatul acestuia au recepționat copia deciziei, decât abia la data de 10 mai 2022.

Prin încheierea din 13 iulie 2022 a Curții Supreme de Justiție s-a considerat admisibil recursul declarat de către Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, împotriva deciziei din data de 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău și s-a transmis Colegiului lărgit pentru examinare în fond.

În conformitate cu articolul 441 din Codul de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin prisma art. 442, alin. (1) din Codul de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În corespundere cu art. 444 din Codul de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces. Completul din 5 judecători decide asupra oportunității invitării tuturor participanților sau a reprezentanților acestora pentru a se pronunța cu privire la problemele de legalitate invocate în cererea de recurs.

Verificând argumentele invocate în recurs, prin prisma materialelor din dosar, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție a ajuns la concluzia că recursul urmează a fi admis și casată

decizia din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445, alin. (1), lit. c) din Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel o singură dată dacă eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Conform art. 432, alin. (4) din Codul de procedură civilă săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin.(3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În debutul analizei sale, Colegiul consideră imperioase dezideratele Curții Europene a Drepturilor Omului reținute în cauza *Zubac vs. Croația* (hotărârea din 05 aprilie 2018) potrivit căroră, din moment ce preeminența dreptului constituie un principiu fundamental al democrației și al Convenției, nu putea exista nicio așteptare, în baza Convenției sau de altă natură, potrivit căreia Curtea Supremă trebuia să ignore sau să nu aibă în vedere nereguli procedurale evidente.

Astfel, efectuând controlul judiciar al deciziei din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție constată că instanța de apel a trecut în mod superficial asupra circumstanțelor cauzei, a încălcat normele de drept procedural, în consecință pronunțând o soluție prematură.

În circumstanțele relatate, deși art. 445, alin. (1), lit. c) din Codul de procedură civilă admite trimiterea cauzei la rejudecare doar o singură dată, Colegiul lărgit consideră necesar de a mai trimite o dată cauza la rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, deoarece după rejudecare cauzei și pronunțarea unei hotărâri noi de admitere a acțiunii instanța de apel a admis erori judiciare care nu pot fi corectate de instanța de recurs.

Netrimiteră la rejudecare a cauzei ar putea aduce atingere drepturilor recurentului la un proces echitabil stabilit de art. 6 § 1 CEDO. Aplicabilitatea art. 6 § 1 în materie civilă depinde, în primul rând, de existența unei „contestații”, care trebuie să fie reală și serioasă, al cărui rezultat este hotărâtor (*Sporrong și Lönnroth împotriva Suediei, pct. 81; Cipolletta împotriva Italiei, pct. 31*).

Recurentul a indicat în recurs că instanța de apel a anulat un act care nu este la dosar și nici nu se cunoaște dacă există în natură, precum și că a declarat nul un act juridic în baza unei expertize viciate, iar argumentele sale nu au fost auzite.

Aceste argumente, în opinia instanței de recurs, sunt destul de serioase, în sensul aprecierii legalității deciziei contestate, dar care nu pot fi combătute în procedura de recurs, decât prin trimiterea cauzei la rejudecare. La dosar într-adevăr lipsește certificatul de moștenitor legal, care a fost anulat de către Curtea de Apel Chișinău, iar procedura de efectuare a expertizei poate fi remediată numai prin numirea unei noi expertize.

Respectiva concluzie rezultă din următoarele circumstanțe de fapt și de drept.

La 10 martie 2016 Alexandru Iachiviuc a depus cerere de chemare în judecată

împotriva lui Oleg Berdeu, intervenient accesoriu notarul public Rodica Semionova, prin care a solicitat declararea nulității testamentului din data de 26 noiembrie 2014, prin care defunctul Emelian Iachiviuc a testat averea sa succesorală lui Oleg Berdeu și a certificatului de moștenitor testamentar întocmit pe numele lui Oleg Berdeu.

Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani prin hotărârea din 06 decembrie 2018 a respins ca fiind neîntemeiată cererea de chemare în judecată depusă de Alexandru Iachiviuc împotriva lui Oleg Berdeu, intervenient accesoriu notarul public Rodica Semionova cu privire la declararea nulității testamentului și a certificatului de moștenitor testamentar, menționând că defunctul conștientiza acțiunile sale, își dădea seama de urmările lor și le dorea.

Rejudecând apelul Curtea de Apel Chișinău prin decizia din data de 30 noiembrie 2021 a admis apelul declarat de către Alexandru Iachiviuc, a casat hotărârea din data de 06 decembrie 2018 a Judecătoriei Chișinău, sediul Buiucani cu pronunțarea unei noi hotărâri prin care a admis cererea de chemare în judecată depusă de către Alexandru Iachiviuc, a constatat nulitatea testamentului nr. 16814 întocmit de către Emelian Iachiviuc la 26 noiembrie 2014, autentificat de notarul Rodica Semionova, a constatat nulitatea certificatului de moștenitor testamentar eliberat pe numele lui Oleg Berdeu, autentificat de notarul Rodica Semionova, a încasat de la Oleg Berdeu în beneficiul lui Alexandru Iachiviuc taxa de stat suportată în instanța de fond în sumă de 100 lei și în instanța de apel în sumă de 75 lei. (f.d. 133,134-146, vol. III)

Instanța de apel a concluzionat că Emelian Iachiviuc la data întocmirii testamentului nu avea discernământ, nefiind apt să conștientizeze și să dirijeze acțiunile sale, chiar dacă testamentul a fost autentificat de un notar. Totodată, menționând că la momentul semnării testamentului nr.16814 Emelian Iachiviuc, conform stării psihice, nu era în stare să încheie acte juridice și să aprecieze efectele juridice ale acestora, inclusiv de a dispune deliberat prin testament.

Această concluzie a instanței de apel rezultă inclusiv dintr-o probă decisivă și anume raportul de expertiză judiciară repetată post mortem nr. 202135A0131 din 23 aprilie 2021.

Cu referire la admisibilitatea probelor instanța de recurs menționează că Convenția pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale la art. 6 § 1 prevede că orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil, fie asupra temeiniciei oricărei acuzații în materie penală îndreptată împotriva sa. Hotărârea trebuie să fie pronunțată în mod public, dar accesul în sala de ședință poate fi interzis presei și publicului pe întreaga durată a procesului sau a unei părți a acestuia, în interesul moralității, al ordinii publice ori al securității naționale într-o societate democratică, atunci când interesele minorilor sau protecția vieții private a părților la proces o impun, sau în măsura considerată absolut necesară de către instanță, atunci când, în împrejurări speciale, publicitatea ar fi de natură să aducă atingere intereselor justiției.

Convenția nu reglementează regimul probelor, ca atare (*Mantovanelli împotriva Franței, pct. 34*). Admisibilitatea probelor și aprecierea acestora sunt în primul rând de competența dreptului intern și a instanțelor naționale [*Moreira de Azevedo împotriva Portugaliei, pct. 83-84; García Ruiz împotriva Spaniei (MC)*],

pct. 28]. Situația este similară în ceea ce privește forța probatorie și sarcina probei [Tiemann c. France et Allemagne (dec.)]. Tot instanța națională este cea care apreciază utilitatea probelor propuse [Centro Europa 7 S.r.l. și Di Stefano împotriva Italiei (MC), pct. 198].

Cu toate acestea, conform Convenției, caracterul echitabil al procedurii este evaluat în lumina întregii proceduri, în special a modului în care au fost colectate probele [Elsholz împotriva Germaniei (MC), pct. 66]. Trebuie așadar să se asigure că mijloacele de probă au fost prezentate astfel încât să garanteze un proces echitabil (Blücher împotriva Republicii Cehe, pct. 65).

Instanța națională trebuie să efectueze o examinare efectivă a probelor propuse de părți (Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, pct. 59.)

O expertiză medicală, care ține de un domeniu tehnic, dincolo de cunoașterea judecătorilor, este de natură să aibă o influență preponderentă asupra aprecierii faptelor și constituie un element de probă esențial: trebuie așadar să poată fi comentată în mod eficient de către părți (Mantovanelli împotriva Franței, pct. 36; Storck împotriva Germaniei, pct. 135).

În cauza Mantovanelli împotriva Franței, imposibilitatea de a comenta în mod eficient concluziile raportului expertului, care a reprezentat un element de probă esențial, a încălcat art. 6 § 1.

Prin recursul înaintat Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, a menționat că instanța de apel, contrar normelor imperative, la numirea expertizei repetate a adresat expertului alte întrebări decât cele adresate la efectuarea expertizei primare. Criticile formulate de către recurent referitor la numirea și efectuarea expertizei repetate, care s-a dovedit a fi decisivă pentru soluția adoptată, sunt apreciate de către instanța de recurs întemeiate.

În conformitate cu prevederile art. 29, alin. (1) din Legea nr. 68 din 14 aprilie 2016 cu privire la expertiza judiciară și statutul expertului judiciar expertiza repetată este expertiza care se efectuează cu privire la aceleași obiecte, fapte, circumstanțe și care soluționează aceleași întrebări formulate la efectuarea expertizei primare și/sau suplimentare.

La caz, se atestă că Judecătoria Chișinău, sediul Buiucani prin încheierea din data de 02 aprilie 2018 a dispus expertiza post-mortem în privința testatorului Emelian Iachiviuc, fiind stabilite expertizilor următoarele întrebări:

- consuma testatorul Emelian Iachiviuc, născut la xxxxx, decedat la 26 aprilie 2015, ca urmare a bolii care suferea, patologie xxxxx, diverse preparate medicamentoase și care erau efectele secundare ale acestora asupra stării sale psihice și abilităților mintale?

- i-au afectat oare lui Emelian Iachiviuc capacitatea de a conștientiza și a dirija acțiunile sale, dacă da, în ce măsură i-a fost afectat discernământul prin administrarea de medicamente până la ziua dispunerii prin testament, inclusiv în ziua testării la 26 noiembrie 2014?

- era în stare Emelian Iachiviuc să încheie acte juridice și să aprecieze efectele juridice ale acestora, inclusiv de a dispune prin testament la 26 noiembrie 2014? (f.d. 218-219, vol.I)

Prin raportul de expertiză judiciară nr. 201835A0272 din 12 iulie 2018 efectuat de către comisia de experți judiciari psihiatrii Elena Mardari și Vasile Cazacu a Centrului de medicină legală de pe lângă Ministrul Sănătății s-a concluzionat că „testatorul Emelian Iachiviuc a decedat la 26 aprilie 2015 ca

urmare a unui concurs de boli somatice grave – xxxxx. Această stare patologică a persistat și în perioada întocmirii testamentului din 26 noiembrie 2014. Administrarea diverselor preparate medicamentoase nu au influențat în mod semnificativ asupra stării psihice a abilităților mintale.

La momentul semnării testamentului din 26 noiembrie 2014 Emelian Iachiviuc manifesta xxxxx, deci nu putea conștientiza și dirija acțiunile sale. Conform stării psihice la data de 26 noiembrie 2014, Emelian Iachiviuc nu putea acționa cu discernământ, fiind lipsit de capacitatea de conștientizare și în special de dirijare adecvată a acțiunilor sale, inclusiv prin intermediul actului de moștenire.

Emelian Iachiviuc conform stării psihice nu era în stare să încheie acte juridice și să aprecieze efectele juridice ale acestora, inclusiv de a dispune deliberat prin testament la 26 noiembrie 2014”. (f.d. 232-239, vol.II)

Dat fiind faptul că s-a constatat că concluziile expuse în raportul de expertiză judiciară nr. 201835A0272 din 12 iulie 2018 sunt contradictorii și există îndoieli în privința acestora, la indicarea instanței ierarhic superioare de a înlătura contradicțiile în concluziile experților, Curtea de Apel Chișinău prin încheierea din data de 16 februarie 2021 a numit o expertiză psihiatrică repetată post-mortem în privința testatorului Emelian Iachiviuc, expertului fiind puse întrebările:

- dacă Emelian Iachiviuc născut la xxxxx, decedat la 26 aprilie 2015, la momentul semnării testamentului 26 noiembrie 2014 suferea de careva afecțiuni de sănătate, care sunt aceste boli și care a fost impactul acestora asupra stării psihice și abilităților mintale ale testatorului Emelian Iachiviuc ?

- dacă Emelian Iachiviuc născut la xxxxx, decedat la 26 aprilie 2015, la momentul semnării testamentului 26 noiembrie 2014 avea capacitate de a încheia acte juridice, să conștientizeze și să dirijeze acțiunile sale (acționa cu discernământ) având în vedere starea lui de sănătate și tratamentul medical acordat ? (f.d.85-86, vol. III)

Prin raportul de expertiză judiciară nr. 202135A0131 din 23 martie 2021 efectuat de către expertul judiciar psihiatru Angela Antoci al Centrului de medicină legală de pe lângă Ministrul Sănătății s-a concluzionat că „*testatorul Emelian Iachiviuc, decedat la 26 aprilie 2015 la momentul semnării testamentului din 26 noiembrie 2014 suferea de o stare patologică sub formă de xxxxx. În astfel de stare patologică Emelian Iachiviuc la momentul semnării testamentului nu era apt să conștientizeze și să dirijeze acțiunile sale și care i-a afectat sever și determinat comportamentul volitiv al discernământului.*

Emelian Iachiviuc, care la momentul semnării testamentului se afla în stare xxxxx conform stării psihice nu avea capacitatea să conștientizeze și să dirijeze acțiunile sale, deci la data de 26 noiembrie 2014 a acționat fără discernământ, nu avea capacitatea de a încheia acte juridice. Reieșind din actele medicale și materialele dosarului civil tratamentul administrat nu a avut un impact decisiv asupra discernământului testatorului, însă unele reacții adverse și secundare la modul teoretic ale preparatelor hormonale, analgezicelor non stupefiante erau în stare să agraveze xxxxx și implicit xxxxx”. (f.d. 87-104, vol. III)

Instanța de recurs subliniază că raportul de expertiză judiciară nr. 202135A0131 din 23 martie 2021 urma să fie cercetat de instanța de apel cu mare atenție, fiind decisiv pentru speță, în special dacă corespunde prevederilor legale.

Colegiul lărgit menționează că Legea nr. 68 din 14 aprilie 2016 definește

expertiza primară și expertiza repetată. Expertiza primară este expertiza efectuată de către un expert judiciar sau de către o comisie de experți judiciari pentru prima dată, în cazul în care obiectul de cercetare nu a mai fost supus anterior, în cadrul unui proces, vreunei expertize de aceeași specializare.

Expertiza repetată este expertiza care se efectuează cu privire la aceleași obiecte, fapte, circumstanțe și care soluționează aceleași întrebări formulate la efectuarea expertizei primare și/sau suplimentare.

Prin încheierea din data de 16 februarie 2021 Curtea de Apel Chișinău a numit o expertiză psihiatrică repetată post-mortem în privința testatorului Emelian Iachiviuc.

Din analiza rapoartelor de expertiză judiciară efectuate în cazul examinării cauzei civile rezultă că expertiza primară din anul 2018 a fost efectuată în comisie de doi experți judiciari psihiatrii Elena Mardari și Vasile Cazacu, pe când expertiza repetată a fost efectuată individual de un singur expert judiciar psihiatru Angela Antoci.

În conformitate cu prevederile alin. (4) al art. 29 din Legea nr. 68 din 14 aprilie 2016 în toate cazurile, efectuarea expertizei repetate se pune în sarcina unui alt expert sau a unei alte comisii de experți. Expertul sau experții care au efectuat expertiza primară pot asista la efectuarea expertizei repetate pentru a da explicații pe marginea concluziilor formulate în urma expertizei primare, însă nu pot participa la efectuarea investigațiilor și la finalizarea concluziilor.

În aceste circumstanțe se atestă că a fost viciată procedura de efectuare a expertizei repetate, deoarece pe lângă faptul că instanța de apel la dispunerea efectuării expertizei repetate a adresat alte întrebări decât cele la expertiza primară, expertiza repetată a fost efectuată de către un expert deși urma să fie efectuată la fel în comisie, alta decât cea care a efectuat expertiza primară.

Mai mult ca atât, instanța de recurs observă că din înregistrarea audio a ședinței de judecată din data de 23 noiembrie 2021 avocatul Eugeniu Glușcenco a atenționat instanța de apel despre imposibilitatea acceptării raportului de expertiză judiciară nr. 202135A0131 din 23 martie 2021 ca probă, deoarece expertiza a fost efectuată cu încălcarea procedurii.

Instanța de apel, fără a răspunde la acest argument, a apreciat raportul de expertiză judiciară nr. 202135A0131 din 23 martie 2021 ca fiind probă admisibilă, pe care și-a fundamentat soluția adoptată.

Prin urmare, Colegiul ajunge la concluzia că Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușcenco nu a fost auzit de instanța de apel într-un mod echitabil, cu respectarea garanțiilor prevăzute la articolul 6 din Convenție.

La caz, este relevantă jurisprudența CtEDO, care a statuat în cauza *Hiro Balani vs. Spania* că, în cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a articolului 6 §1 din CEDO.

Astfel, Colegiul deduce că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți, însă, în condițiile din speță, decizia din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău nu corespunde acestor calități.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului în repetate rânduri a statuat necesitatea motivării hotărârilor instanței, or, funcția unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Dreptul de a fi auzit include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, temeiurile pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse. O hotărâre se consideră motivată în mod corespunzător atunci când permite părților să facă uz efectiv de dreptul lor de a face apel (*Hirvisaari împotriva Finlande*).

Acțiunile instanței de apel cu privire la numirea expertizei repetate sunt criticate în recurs, iar instanța de recurs în limitele competenței sale nu poate înlătura aceste neajunsuri, precum nu poate înlătura nici lipsa în dosar a certificatului de moștenitor testamentar întocmit pe numele lui Oleg Berdeu, care a fost anulat prin decizia din data de 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău.

Anterior prin decizia Curții Supreme de Justiție din data de 25 noiembrie 2020 cauza civilă a fost remisă la rejudecare pentru înlăturarea altor deficiențe procedurale, însă la rejudecarea cauzei instanța de apel a admis noi erori care pot fi remediate prin trimiterea cauzei la rejudecare.

Astfel, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia necesității admiterii recursului declarat de Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco, casării deciziei instanței de apel cu restituirea cauzei spre rejudecare, or erorile judiciare constatate nu pot fi înlăturate în ordine de recurs. La rejudecarea cauzei instanța de apel urmează să țină cont de circumstanțele constatate și concluziile deduse de instanța de recurs și, reexaminând cauza, să emită o hotărâre legală și întemeiată cu respectarea normelor de drept material și procedural pertinente speței, precum și cercetarea multiaspectuală a suportului probator.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) și art. 445 alin. (2) din Codul de procedură civilă, Colegiul civil comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție

decide:

Se admite recursul declarat de către Oleg Berdeu, reprezentat de avocatul Eugeniu Glușenco.

Se casează integral decizia din 30 noiembrie 2021 a Curții de Apel Chișinău, adoptată în cauza civilă intentată la cererea de chemare în judecată depusă Alexandru Iachiviuc împotriva lui Oleg Berdeu, intervenient accesoriu notarul public Rodica Semionova cu privire la declararea nulității testamentului și a certificatului de moștenitor testamentar și se trimite cauza spre rejudecare la Curtea de Apel Chișinău, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune nici unei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Maria Ghervas

judecătorii

Mariana Pitic

Iurie Diaconu

Liliana Catan

Victor Boico